

Evropski puls

Elektronski mjesecnik za evropske integracije - broj 68, maj 2011.

TEMA BROJA

Krajnji rok do kada Crna Gora mora ispuniti sedam uslova EK ističe za dva mjeseca

intervju

Izvršni direktor LGBT Forum
Progres Zdravko Cimbaljević

analiza

Da li će Podgorica izgubiti status meziketa
EU nakon hapšenja Ratka Mladića

izazovi u EU

Koliko su države regionalne blizu cilja EU
da do 2020. proizvode i troše 20% energije
iz obnovljivih izvora

Uvodnik: Izbor

Vladan Žugić

Nakon tri godine pisanja novog izbornog zakona i šest odlaganja njegovog usvajanja, stvari izgledaju prilično jasno. Crna Gora neće dobiti datum pregovora sa EU ako izborni zakon ne bude usvojen do 31. jula jer je to prvi, možda i najvažniji uslov Evropske komisije. Za to će biti odgovorna opozicija, koliko i vlast i njena nespremnost za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. U Prijedlog izbornog zakona uvrštena je većina sugestija opozicije, Venecijanske komisije i OEBS-a i praktično je samo logika djeteta predškolskoh usrasta – neću da se igram (glasam) sa ovim – razlog zbog kojeg nema dvotrećinske većine za njegovo usvajanje u Skupštini Crne Gore. Da paradoks bude još veći, opozicione partije kao da nijesu svjesne da bi vlast mogla raspisati i održati izbore po važećem zakonu i time kupiti još koju godinu mandata. Opozicioni lideri, ako to ne žele vječito da ostanu, ili makar neki od njih moraju ovoga puta zaigrati sa vlastima. Ako to ne urade, suštinski, igraju protiv sopstvenih i evropskih interesa Crne Gore.

Kalendar

05. maj

Tusk: Pregovori do kraja godine / Crna Gora mogla bi u decembru otvoriti novu etapu u evropskim integracijama - početak pristupnih pregovora sa EU, kazao poljski premijer **Donald Tusk** nakon sastanka sa premijerom **Igorom Lukšićem** u vili "Miločer". Poljska će 1. jula preuzeti predsjedavanje EU.

07. maj

Sloboda izražavanja i medija dio pregovora / Evropski komesar za proširenje Štefan File na konferenciji o slobodi medija, koju je organizovala EK, poručio da će odrednice o slobodi medija postati sastavni dio pregovaračkih poglavlja. "U samom srcu pregovora, od ključne važnosti je poglavljje o pravosuđu i temeljnim ljudskim pravima, ali, u njemu nema, zasada, posebne kategorije koja bi se odnosila na slobodu izražavanja i slobodu medija. Namjeravamo slobodu govora ubuduće ugraditi u to poglavljje", rekao File.

17. maj

Parada ponosa odložena do dalje / Organizatori Parade ponosa u Podgorici, planirane za 31. maj i predstavnici Vlade nijesu se mogli dogovoriti o preduslovima za održavanje te manifestacije - iz LGBT Forum Progres ponovili su da u samom Organizacionom odboru i defileu mora biti neko od visokih funkcionera Vlade, sa čim se opet nijesu složili predstavnici izvršne vlasti.

17 - 18. maj

Održana druga sjednica Parlamentarnog odbora / Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje EU i Crne Gore na svojoj drugoj sjednici održanoj u Podgorici konsenzusom usvojio Deklaraciju i Preporuke institucijama u Crnoj Gori i EU. Evropski i crnogorski parlamentarci u, za Crnu Goru, pozitivnom dokumentu pocrtali značaj primjene zakona za dalji napredak države.

26. maj

File: Idete u dobrom pravcu, nemojte usporavati / Komesar za proširenje Štefan File kazao da je impresioniran posvećenošću Crne Gore i njene Vlade reformama, ali da su za napredovanje ka EU bitni mjerljivi rezultati. "Zemlja ide u dobrom pravcu. Nemojte usporavati. Naprotiv", rekao je File na konferenciji koju je organizovao Nacionalni savjet za evropske integracije.

Zabrinjavajuće čutanje

Katarina Safarikova

Od svih konkretnih obilježja prisustva Evropske unije u našim svakodnevnim životima, ono što građani najviše cijene, prema istraživanjima javnog mnjenja, je mogućnost putovanja širom Unije bez viza i pasoša. Ova sloboda se u posljednjih nekoliko nedjelja našla na udaru, uglavnom od strane zapadnoevropskih zemalja što je, donekle, iznenađujuće, ali ono što još više zabrinjava je čutanje istočnoevropskih članica. Kada su italijanske vlasti odlučile da bez primjedbe udare šengenski pečat na nekim 20 000 pasoša izbjeglica iz Tunisa, mnogi od njih su ubrzo uhvatili voz za Francusku, gdje već živi značajan broj Tunižana. Italijani su namjerno prekršili šengensko pravilo koje kaže da svi zahtjevi za azil i prebivalište moraju biti procesuirani u zemlji potpisnici Sporazuma u kojoj se stranci najprije nađu, što je u ovom slučaju bila Italija. No, Italija je to učinila u znak protesta zbog odbijanja drugih članica da joj pomognu u rješavanju pitanja poplave izbjeglica iz sjeverne Afrike. Francuska policija je kao odgovor na to zaustavljala vozove na granici i vraćala imigrante u Italiju. Francuski predsjednik Nicolas Sarkozy je bijesno zatražio hitan sastanak sa italijanskim premijerom Silviom Berlusconijem, iz kojeg je proizšao sljedeći prijedlog: šengenski sistem mora biti sačuvan, ali i "popravljen". Dinci su se odmah složili sa ovim rješenjem, uz ultimatum da će u protivnom sami vratiti granične kontrole i provjeravati dokumenta osoba na granicama. Zvaničan razlog Danske za ovakav potez je porast kriminala među strancima. Čvrstih dokaza nema – statistika pokazuje da je stopa kriminala u koji su uključeni imigranti opala u zadnjih par godina, ali dansi mediji su počeli da pišu o porastu kriminala nakon 2008., kada su zemlje centralnoistočne Europe postale dio šengenskog sporazuma, i godinu dana nakon što je za premijera izabrana osoba čija se kampanja zasnivala na obećanju da će zaustaviti imigraciju. Možemo da kukamo zbog lakoće sa kojima lideri zapadnoevropskih zemalja podrivaju sistem koji tako dobro služi njihove

građane, što samo može inspirisati stvarne sličnih zatvorenih blokova drugdje u svijetu – i iz prilično klimavih razloga, jer za zemlju od 50 miliona ljudi ne bi trebalo da bude baš nemoguće da negdje smjesti dvadesetak hiljada izbjeglica. Ono što zabrinjava je da se u svemu tome nije čula ni riječ od lidera novih članica EU. Zar nijesu upravo njihovi građani oni za koje je sloboda putovanja nova i neprocjenjiva vrijednost i koje će najteže pogoditi eventualno ponovno uvođenje unutrašnjih granica? Ako nastave da će biti iz potpuno pogrešnih razloga. Neke zemlje, poput Češke ili Slovenije, već dugo se protive tzv. principu solidarnosti u pogledu imigracije. Šengenski sistem koriste sve države članice, zašto onda ne bi sve bile djelimično odgovorne i za zbrinjavanje imigranata bez papira? Pa, ipak, Česi, ali i Slovenci i još poneki, smatraju da nije na njima da "rješavaju tuđe probleme". Članstvo – bilo da je u EU, u Šengenskom sistemu ili u vašem lokalnom ribolovačkom klubu – podrazumijeva poštovanje zajedničkih pravila i vrijednosti. Kada se osnovna pravila prekrše, ili kažnjavamo prestupnike ili klub gubi razlog svog postojanja. Sloboda kretanja u Evropi nije nešto što možemo uzeti zdravo za gotovo.

Autorka je dopisnica "Economist"-a, češkog nedjeljnika "Respekt" i još nekoliko istočnoevropskih medija.

Krajnji rok do kada Crna Gora mora ispuniti sedam uslova Evropske komisije ističe za dva mjeseca

Datum u rukama poslanika i kriminala

Samir Kajošević

Crna Gora ima izgledne šanse da 12. oktobra dobije datum početka pregovora sa Evropskom unijom, ako u sljedeća dva mjeseca zbog korupcije ili kriminala bude uhapšena neka krupna riba i ukoliko Skupština usvoji izmjene Ustava i veliki broj prijedloga zakona. To neće biti lak zadatak za Skupštinu, posebno ako se ima u vidu da političke partije već tri godine bezuspješno pokušavaju da se dogovore oko novog izbornog zakona za koji je potrebna dvotrećinska većina svih poslanika. Usvajanje ovog zakona, koji bi bio usklađen sa Ustavom,

Crna Gora ima izgledne šanse da 12. oktobra dobije datum početka pregovora sa Evropskom unijom, ako u sljedeća dva mjeseca zbog korupcije ili kriminala bude uhapšena neka krupna riba i ukoliko Skupština usvoji izmjene Ustava i veliki broj zakonskih akata, među kojima je i novi izborni zakon za što je potrebna dvotrećinska većina.

preporukama OEBS-a i Venecijanske komisije, upravo se doživljava kao ključni od sedam uslova koje je Evropska komisija izdiktirala u novembru prošle godine kada je Crna Gora dobila kandidatski status. Što je urađeno od tada ili koliko je još preostalo posla koje će Vlada, Skupština i druge institucije morati da ispune u preostala dva mjeseca, prije ljetnje pauze u avgustu koja praktično predstavlja krajnji rok za ispunjavanje sedam uslova EK?

U nekim oblastima, kao što je odnos sa civilnim društvom i sloboda izražavanja, nova Vlada ima dobro prolazno vrijeme na putu ka Evropi, jer je predložila novi zakon o NVO, dekriminalizaciju klevete, finansijski pomogla neke emitere. Uprkos tome, vlast ništa nije učinila na istraživanju zastrašivanja aktivista civilnog sektora i prebijanja novinara koji, na drugoj strani, još nijesu uspjeli da se dogovore o formiranju

novog samoregulatornog tijela. Dalje, načelnom podrškom organizovanju Povorke ponosa, koja je kasnije odložena na neodređeno, Lukšićev kabinet se trudio da pokaže otvorenost prema, po ocjeni EK, diskriminsanoj LGTB zajednici i od strane državnih organa, ali je i to ostalo na deklarativnom nivou. Dodatno, nije pokazano jasnu volju da riješi pitanje raseljenih lica koja žive u kampovima na Koniku. Sve što je urađeno, kada je riječ o ovom uslovu, je popis stanovništva u kampovima.

Generalni sekretar Evropskog pokreta u Crnoj Gori **Momčilo Radulović** ocjenjuje da će najveći problem Podgorice, kada je riječ o dobijanju datuma pregovora, biti nedostatak volje za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije. „Imali smo određeni broj hapšenja i suđenja na niskom i srednjem nivou, a to nije dovoljno da se iskaže otvorena politička volja za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije. Po onome što smo mogli da vidimo u nekoliko prethodnih mjeseci teško se može reći da je pokazana odlučnost i snažna volja. To će biti najteži zadatak do septembra“, smatra Radulović.

Momčilo Radulović

Kada su krajem prošle godine počela hapšenja zvaničnika vladajuće partije, djelovalo je da će borba protiv kriminala i korupcije biti

U nekim oblastima, kao što je odnos sa civilnim društvom i sloboda izražavanja, nova Vlada ima dobro prolazno vrijeme na putu ka Evropi, dok na drugoj strani Lukšićev kabinet nije pokazao jasnu volju da riješi pitanje raseljenih lica koja žive u kampovima na Koniku.

taraca navodi da su "dostignuća u istragama, krivičnim gonjenjima i pravosudnim presudama u slučajevima korupcije i organizovanog kriminala poboljšana, ali nedovoljno, posebno u slučajevima koji se tiču visokih zvaničnika".

Poslanik Socijalističke narodne partije (SNP) **Predrag Bulatović**, član zajedničkog Parlamentarnog odbora, smatra da Crna Gora nije napravila vidljiv napredak na putu ka EU. "Ne minimiziram činjenicu da smo imali aferu „Zavala“ i optužnice za pranje novca u aferi „Balkanski ratnik“, kao i saradnju sa Italijom kada je riječ o aferi „Šarić“, ali je važno kakve će biti presude. Samo su one mjerljiva stvar", ističe Bulatović koji je i član skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu. Taj odbor biće najzaslužniji, ako EK stavi štrik na uslov da je neophodno ojačati kontrolnu i zakonodavnu ulogu Skupštine. Na osnovu prošlogodišnjih sjednica i ponovljenih saslušanja šefa policije, Agencije za nacionalnu bezbjednost i Uprave za spriječavanje pranja novca, na red je došla i Vrhovna državna tužiteljka koja se požalila na saradnju sa policijom, optuživši je indirektno što u Crnoj Gori ranije nije niko uhapšen iz narko klana **Darka Šarića**. Pritisak tog Odbora rezultirao je nedavnim podizanjem optužnice za trgovinu narkoticima i pranje novca protiv **Duška Šarića i Jovice Lončara**. Oni su, navodno, oprali 21 milion eura zarađenih prodajom droge i tužilac je najavio zaplijenu njihove nelegalno stečene imovine, što će biti veliki test za crnogorske institucije s obzirom da se na ime optuženih vodi simbolična imovina, dok se na drugoj strani, spekulise o ogromnom bogastvu koje uključuje i nekoliko hotela na crnogorskom primorju.

glavni adut Vlade. Poslije povlačenja **Mila Đukanovića** iz premijerske fotelje, u spektakularnoj policijskoj akciji, između ostalih, uhapšeni su gradonačelnik Budve **Rajko Kuljača** i brat potpredsjednika Demokratske partije socijalista (DPS) **Dragan Marović**, a zbog slučaja "Zavala"iza rešetaka se našao i poslanik DPS-a **Đorđe Pinjatić**. Stekao se utisak da Vlada kreće u lov na krupne ribe, ali najave novih hapešnja visokih funkcionera DPS-a i bivših ministara ostale su na nivou spekulacija. Ispostavilo se da je akcija u Budvi bila više priprema za Kongres DPS-a nego udovoljavanje Briselu. To je, možda, i razlog zbog kojeg se u nedavnim zaključcima sa zajedničkog odbora crnogorskih i evropskih parlamen-

Međutim, pred Skupštinom i partijama tek dolazi vrijeme iskušenja pošto je Vlada nedavno zakonodavnoj vlasti prebacila loptu prijedlogom za izmjenu Ustava u dijelu izbora Tužilačkog i Sudskog savjeta. Naime, Vlada se mjesecima bavila analizama i uporednim iskustvima, dok je stručna javnost od samog početka ukazivala da se depolitizacija sudstva

Državni sekretar za evropske integracije Slavica Milačić kaže da Vlada ima razloga da bude optimistična uoči objavljivanja izvještaja EK na jesen, jer se Akcioni plan za ispunjavanje evropskih obaveza sprovodi po planu, dok generalni sekretar Evropskog pokreta Momčilo Radulović navodi da evropski zvaničnici u neformalnim razgovorima sumnjuju da će Crna Gora u sljedeća dva mjeseca ispuniti sve uslove, iako hvale ono što je do sada urađeno.

i tužilaštva ne može sprovesti bez promjene Ustava. Vlada je, tek prije nekoliko dana, nakon mišljenja Venecijanske komisije, predložila rješenje koje zahtjeva promjenu Ustava i prema kojem će se uloga Skupštine u izboru sudske i tužilačke vlasti svesti na glasanje za Vrhovnog državnog tužioca i predsjednika vrhovnog suda, na prijedlog tužilačkog i sudskeg savjeta. Promjena Ustava, za što je potrebna dvotrećinska većina neće ići glatko, ako je suditi po rezervisanosti Socijaldemokratske partije (SDP) i SNP-a.

Dok se čeka što će Lukšićev kabinet predložiti kada je riječ o depolitizaciji državne uprave i zapošljavanja i unaprjeđivanja na osnovu zasluga, Skupština treba da usvoji i vladine prijedloge o dekriminalizaciji klevete, te novi zakon o nevladinim organizacijama. Državna sekretarka za evropske integracije Slavica Milačić kaže da Vlada ima razloga da bude optimistična uoči objavljivanja izvještaja EK na jesen, jer se Akcioni plan za ispunjavanje evropskih obaveza sprovodi po planu. „Po svim pitanjima ostvaren je napredak a posebno bih izdvojila zakonske propise i strateška dokumenta koja se odnose na reformu državne uprave, jačanje nezavisnosti pravosuđa i set antikorupcijskih zakona“, rekla je Milačić.

Bulatović cijeni da bi Brisel na jesen ipak mogao progledati Crnoj Gori kroz prste zbog svojih interesa. “Generalno, EU ima interes

da zapadni Balkan upakuje u jedan brži proces otvaranja pregovora, i sve mi na to liči. Ispunjavanje kriterijuma će biti dosta relativno i više sam sklon da cijenim da će, motivisana razlozima proširenja, Unija dati Crnoj Gori datum pregovora. Njima odgovora da što prije počnu pregovori koji su u stvari najteža faza ispravljanja onoga što u Crnoj Gori nije dobro“, smatra Bulatović, ističući da usvajanje evropskih standarda počinje tek kad počne otvaranje poglavlja u procesu pregovora sa EU.

Radulović tvrdi da u nezvaničnim razgovorima evropski zvaničnici hvale Crnu Goru, ali i sumnjanju da će Podgorica moći da ispunii sve obaveze. „Iz razgovora sa zvaničnicima evropskih institucija, preovladava pozitivan stav prema Crnoj Gori, iako postoji zabrinutost obimom obaveza koje je Crna Gora preuzela Akcionim planom. Evropski zvaničnici brinu da li ćemo moći sve te obaveze da ispunimo do septembra“, navodi on.

Slavica Milačić

Da li će Podgorica izgubiti status mezimčeta EU nakon hapšenja Ratka Mladića General naložio balkanskog čiru

Nedejko Rudović

Hoće li sada fokus Evropske unije, kada je u pitanju zapadni Balkan, biti pojačan prema Crnoj Gori i očekivanjima da Podgorica na djelu pokaže vidljive rezultate u borbi protiv kriminala i korupcije? Da li će Brisel postati suzdržaniji prema Crnoj Gori pošto više nema razloga da, favorizujući Podgoricu, signalizira Beogradu da se može nešto bržim tempom prema potencijalnom članstvu u EU?

Ovo su neka od pitanja na koja u crnogorskim političkim krugovima pokušavaju da nađu odgovor nakon što je Srbija konačno uhapsila najtraženijeg haškog optuženika **Ratka Mladića**, osumnjičenog za najteže ratne zločine tokom rata u Bosni i Hercegovini početkom 90-tih. Zbog Mladića i nesaradnje sa Hagom Srbija se, za razliku od Crne Gore, nalazila na sporijoj traci puta evropskih integracija. Da bi uticali na Beograd u Briselu su, prema tumačenjima dijela analitičara, pribjegavali favorizovanju "svijetle tačke" u regionu. Tako je Crna Gora u vrlo kratkom roku dobila status kandidata za članstvo, a na jesen je čeka mišljenje o tome da li je spremna da počne pregovore.

Pošto isporuči Mladića Hagu, nema dileme da će Srbija biti nagrađena. EK je odmah nezvanično najavila da će Srbija vrlo brzo dobiti status kandidata, a možda i datum za početak pregovora do kraja godine. Napredak Srbije ka EU mogao bi da snažnije povuče cijelo region. Iako se deklarativno drži principa regate, odnosno da neće biti grupnog prijema u EU već da će svaka zemlja ka EU napredovati shodno svojim zaslugama, najmanje iste šanse ima i drugi princip koji podrazumijeva da će Brisel pregovore voditi sa više zemalja istovremeno i da će one sve zajedno i istovremeno, možda, postati članice "elitnog kluba". Objasnenje je jednostavno – EK nije voljna da pokreće svoju administrativnu mašineriju koja se bavi pregovorima za svaku državu ponaosob.

Ispostavi li se da Crna Gora više neće biti mezimče EU, to bi joj, zapravo, mogla biti najveća usluga. Uz apsolutnu dominaciju vladajuće koalicije i slabu opoziciju, vlast sprovodi samo one reforme koje mora, a i njih nastoji da simulira koliko god može. Strožiji pristup Brisela natjerao bi Podgoricu da se uozbilji, isto kao i brzi napredak Srbije. Kako je nedavno rekla Aleksandra Štiglmajer iz Evropske inicijative za bezbjednost (ESI), sada će se razviti rivalitet i ljubomora između Srbije i Crne Gore na putu prema EU: "To ne mora da bude loše. Srbija neće podnositi da mala Crna Gora napreduje bolje od nje, a Crna Gora, sa svoje strane, takođe, ima vrlo jaku volju. Beograd bi u pojedinim etapama mogao i da koči Podgoricu, ali ne predugo. Ako Podgorica bude stvarno bolja, a ako Beograd stagnira, EU će morati da pusti Crnu Goru naprijed".

Kako god, hapšenje Mladića je makar zainteresovalo javnost zemalja članica EU za Balkan.

Izvršni direktor LGBT Forum Progres Zdravko Cimbaljević ukazuje na teškoće sa kojima se suočava prva LGBT NVO u Crnoj Gori

Vlada Crne Gore fingira podršku diskriminisanim grupama

Izvršni direktor LGBT Forum Progres, prve crnogorske vidljive LGBT grupe, za Evropski puls ocjenjuje da rad LGBT aktivista "nailazi na ozbiljne društvene osude, nedovoljnu zaštitu i na potpuno institucionalo ignorisanje".

» Koje su to ključne prepreke za rad LGBT aktivista u Crnoj Gori i za afirmaciju LGBT prava?

Na personalnom nivou, rad na poboljšanju položaja i prava LGBT osoba posebno otežava ministar za ljudska i manjinska prava koji dvije godine u kontinuitetu nastavlja sa homofobičnim izjavama, blokiranjem i odbijanjem svih LGBT inicijativa. I pored brojnih i kontinuiranih zahtjeva civilnog društva ministar Ferhat Dinosha odbija da podnese ostavku ili se izvini LGBT populaciji zbog njenog tretiranja kao skupine bolesnih ljudi čije postojanje ga ne čini srećnim. Do ovog trenutka ministar uživa punu podršku Vlade koja suštinski u potpunosti stoji iza njegovih izjava i pristupa u radu. Dodatno, obrazovanje u Crnoj Gori je u funkciji odbrane postojećeg političkog i društvenog koncepta koji ignoriše postojanje LGBT osoba. Tako se osnažuje stigmatizacija LGBT osoba, njihova socijalna isključenost i razvijanje dugoročne netolerancije i diskriminacije.

» Da li ste vi nešto preduzeli da promijenite postojeću negativnu klimu, osim što ste se pridružili zahtjevima za smjenu Dinoše?

LGBT Forum Progres podnio je Zaštitniku ljudskih prava i sloboda prvu pritužbu zbog povrede prava LGBT osoba u crnogorskim udžbenicima, jer se u njima se potpuno zapostavljaju i ignorisu LGBT prava. Takođe, LGBT Forum Progres inicirao je izmjenu Zakona o zdravstvenom osiguranju. Redovno podnosimo prijave policiji protiv lica koja promovišu govor mržnje i nasilje prema LGBT populaciji. Učestvujemo u brojnim aktivnostima

organizacija civilnog društva u Crnoj Gori, uspostavljamo i unaprijeđujemo saradnju sa srodnim organizacijama u regionu i Evropskoj uniji. Vjerujem da smo u relativno kratkom vremenu dosta uradili, ali i da nas još jako puno posla čeka.

» Vlada Crne Gore je najavila niz aktivnosti u unaprijeđenju antidiskriminacionog zakonodavstva i praksi. Da li vidite učinke tih napora državnih institucija?

Vladine ocjene o kvalitetnoj realizaciji Akcionog plana praćenja ispunjavanja preporuka iz Mišljenja EK nijesu u potpunosti realne. Jedno je kad oblast diskriminacije posmatra birokrata iz svog kabineta, a sasvim drugo kada vodite svakodnevni život, kao pripadnik određene grupe ili manjine, suočavajući se sa brojnim izazovima, ignorisanjem i diskriminacijom. U proteklih pola godina Crna Gora nije zabilježila bilo kakav napredak u pogledu dosljedne primjene antidiskriminatorne politike i sve što je na tom polju učinjeno isključivo je retoričkog ili tehničkog karaktera, bez suštinskog uticaja na realno stanje. Izuzetak je Uprava policije koja se opredijelila za ukupno poboljšanje tretmana LGBT osoba i odnosa sa

LGBT zajednicom, kroz nedavno pokrenutu komunikaciju o sporazumu o razumijevanju i saradnji sa LGBT Forumom Progres.

» Na što konkretno mislite?

Na primjer, Dinoša kao resorni ministar nije odustao od svog javnog neprimjerenog kvalifikovanja LGBT osoba, a i dalje odbija da pristupi neophodnim afirmativnim mjerama kako bi se popravio društveni doživljaj i status pripadnika seksualnih manjina. Takođe, isti ministar, odbija dijalog sa autentičnom LGBT grupom i zvanični prijem za sada jedinog javnog LGBT aktiviste. Resor kojim rukovodi odbio je sve inicijative koje se tiču veće vidljivosti LGBT zajednice. To je direktna poruka da Vlada, bar dok je on njen član, nije zainteresovana za povećanje broja građana koji se javno deklarišu kao LGBT osobe.

Antidiskriminatorska kampanja, vođenja u ovoj godini, nije praćena dijalogom i saradnjom sa NVO. Dodatno je zabrinjavajuće što u pripremi i osmišljavanju kampanje nijesu učestvovali grupe koje se suočavaju sa diskriminacijom. Sve vodeće NVO iz oblasti ljudskih prava javno su odbacile koncept i sadržaj kampanje. Zahtjev za prekidanje takve kampanje Vlada je ignorisala.

Obuke javnih službenika, sprovedene za bolju primjenu zakona o zabrani diskriminacije, nijesu proizvele efekat, a među predavačima na obukama nijesu angažovani domaći eksperti. Završni dio procesa obuka, u znak solidarnosti i podrške, bojkotovale su sve domaće NVO.

Primjena Zakona o zabrani diskriminacije je krajnje ograničena. Tome prije svega doprinosi odlaganje usvajanja izmjena Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda, ali i potpuna nepripremljenost sudova za ove procese.

U prvoj polovini 2011. nije došlo ni do napretka u tretmanu transrodnih osoba u javnom zdrastvenom sistemu, i ove osobe žive u potpunoj izolaciji. Uglavnom su siromašne i sebi ne mogu priuštiti medicinske tretmane neophodne za rodno prilagođavanje tijela.

» Kada govorite o kapacitetima institucija da zaštite seksualne manjine imate li podatke o prijavljenim slučajeva i ishodu njihovog procesuiranja?

Prema podacima iz LGBT Forum-a Progres do danas su prijavljena dva slučaja nasilja nad LGBT osobama. Osnovnom sudu u Podgorici podnijete su tri tužbe protiv diskriminacije. Upravi policije i Osnovnom državnom tužiocu je podnijeto ukupno 11 prijava zbog uznemirivanja LGBT osoba i širenja mržnje i netrpeljivosti. Zbog neadekvatnog tretmana od strane policijskih službenika, LGBT osobe su podnijele ukupno četiri pritužbe direktoru Uprave policije, Unutrašnjoj kontroli policije, Savjetu za građansku kontrolu rada policije i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda.

Limitirani su kapaciteti i znanje kako da se procesuiraju slučajevi nasilja i diskriminacije prema LGBT osobama. To proizvodi odgovlačenje postupka koji žrtve obeshrabruje. Iako ih zakon tretira hitnim, postupci zbog diskriminacije nijesu pokrenuti ni nakon deset mjeseci od podnijetih tužbi.

» LGBT Forum Progres je najavio održavanje Parade ponosa za 31. maj, ali je ona sada odložena na neodređeno vrijeme.

Zašto?

Pokazalo se da je Vlada Crne Gore samo fingirala podršku diskriminisanim grupama, u ovom slučaju seksualnim manjinama. Imali smo minimalan zahtjev da u Organizaioni odbor simbolički bude uključen jedan visoki zvaničnik Vlade, da on prošeta sa nama i nakon toga održi kratak govor. Puna dva mjeseca smo cekali da se Vlada izjasni, a deset dana prije najavljenog događaja smo dobili imenovanje onih koji nijesu političke figure. To nije ni korектan ni dobromjeran odnos Vlade. Takođe, vodeći računa o svom i kredibilitetu partnera, ali i bezbjednosti Povorke ponosa i u nedostatku političke podrške i jasnih bezbjednosnih poruka, odlucili smo da odložimo do daljnog Povorku dok se ne promijeni odnos crnogorske Vlade. V.ŽUGIĆ

Koliko je homofobija raširena u Crnoj Gori? Razlike se još teško prihvataju

Mirela Rebronja

Centar za monitoring je tokom 2010. sproveo istraživanje o rasprostranjenosti homofobije među opštom populacijom u Crnoj Gori, čiji rezultati nijesu ohrabrujući za razvoj kulture tolerancije. Naime, nalazi ukazuju da je za većinu građana Crne Gore, homoseksualnost bolesna, neprirodna, ali i nemoralna pojava. U ovom istraživanju obim, intenzitet, osnove i uzroci homofobije u Crnoj Gori, kao i njeni efekti i složene socijalne i pravno-političke posljedice, istraživane su analizom pet užih tematskih krugova.

Prvi čini analiza načelnog stava građana, odnosno prisutnih dominantnih tumačenja homoseksualnosti u Crnoj Gori. Drugi obuhvata praktične konsekvene ovog stava i mogućnost javnog okupljanja seksualnih manjina, kao i stepen tolerancije prema njihovim manifestacijama. Treći propituje stavove građana prema pravnoj regulaciji prava seksualnih manjina i ponašanju političkih subjekata, nevladinih organizacija i države Crne Gore prema ovom - autentičnom ili "nametnutom i uvezenom" problemu. Četvrti i najkonkretniji se bavi ličnim odnosom i saznanjima i iskustvima ispitanika i njihovog najbližeg okruženja sa homoseksualnošću. Peti, zaključni krug nastoji da pruži objašnjenje raširene homofobine i značajne ispoljene razlike u stavovima i ponašanjima građana prema ovom problemu dovodeći ih u vezu sa njihovim različitim socio-demografskim obilježjima, kao i njihovim vrijednosnim i socio-psihološkim profilom.

Polazna pretpostavka, koja je više puta potvrđena u ranijim istraživanjima, bila je da u pozadini homofobije stoje tvrdi oblici tradicionalizma, autoritarnosti, religioznosti i nacionalizma koji, (in)direktno negiraju pravo na razliku. I obilježja ispitanika poput života u zaostalim i tradicionalističkim ruralnim sredinama, starosti i nedovoljnog i nekvalitetnog obrazovanja ili nesigurnog i nezavidnog radnog

i materijalnog statusa mogu, posebno kada se uzajamno kumuliraju, da vode u natprosječnu i intezivnu homofobičnost.

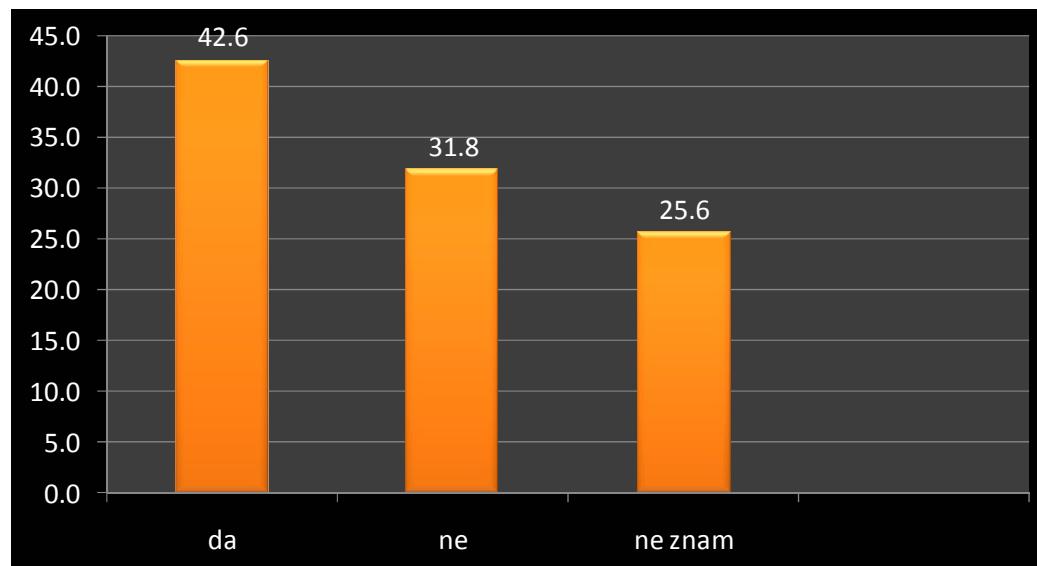
Opšti zaključak istraživanja, kako je već navedeno, komoseksualnost smatra bolešću. U vezi sa ovom ocjenom postoji približna i to kvalifikovana, 2/3 saglasnost građana Crne Gore. Sa ovom ocjenom nije saglasna značajna, ali još uvjek manjina koja iznosi nešto više od 1/5 ispitanika. Istovremeno za čak više od 3/4 anketerih građana homoseksualnost jeste i treba da ostane lična, privatna stvar pojedinaca a ne predmet javne politike. Ovaj stav potvrđuje i činjenica da čak 2/3 ispitanika (68.7%) smatra da je homoseksualnost postojala oduvijek, samo što se to ranije krilo, te da se danas previše priča o tome.

Međutim, pored navedenih informacija, ohrabrujuće je znati da natpolovičnoj većini građana ne bi smetalo da se njihova djeca informišu o prirodi homoseksualnosti u školi, iako krug onih koji imaju rezerve prema homoseksualnosti ipak prelazi 2/3 anketiranih. O tome naročito svjedoči podatak da 3/5 ispitanika smatra da podizanje djece od strane homoseksualnih roditelja podstiče homoseksualnost kod djece, a tek oko 1/3 ispitanika bi prihvatile tolerantan "suživot" sa homoseksualcima i njihovo pravo da slobodno i javno izražavaju svoje seksualno opredjeljenje. Negativan odnos reflektuje se i u tvrdnji iza koje stoji 3/4 anketiranih, a to je odgovor da bi saznanje da im je dijete homoseksualac izazvalo osjećaj promašenog i neuspješnog roditeljstva. Na drugoj strani, podatak da bi svaki peti ispitanik/ca bi bio/la spremna/a da nađe opravdanje i za verbalno maltretiranje "seksualno drugačijih" a svaki osmi, kada se radi o fizičkom zlostavljanju, može biti shvaćen kao nagovještaj rasta tolerantnosti prema ovoj vrsti različitosti u Crnoj Gori. Pored toga, skoro 3/5 anketiranih odgovorilo je da bi policiji prijavilo slučaj nasilja nad osobom zbog njene seksualne orientacije, iako na drugoj strani tek svaki šesti ispitanik smatra da su homoseksualci zaista ugrožena grupa i da im treba pomoći da ostvare svoja prava.

Zabrinjavajući je podatak da čak 1/2 anketiranih smatra da problem nepoštovanja prava homoseksualaca crnogorskom društvu nameću nevladine organizacije, a da se pomenutom stavu suprotstavlja svega 1/5. Dodatno, zahtjev da se omogući sklapanje braka "istopolnih partnera" ne podržava ni svaki šesti (15,4%), a mogućnost da ovi partneri usvoje djecu tek svaki deseti anketirani.

Dodatno, postojeća klima homofobičnosti čini se plaši i donosioce vlasti da naprave odlučnije korake u njenoj promjeni, jer bi takve aktivnosti mogle ugroziti i njihove pozicije.

Rezultati su dobiveni terenskim istraživanjem, metodom „lice u lice“, a ciljna grupa su bili punoljetni građani i građanke Crne Gore. Uzorak je dizajniran tako da obezbjeđuje reprezentativne rezultate, za nivo cijele Crne Gore, uključujući i gradska i seoska naselja, a obuhvaćeno je ukupno 18 opština.

Grafikon: Kada bi politička stranka koju podržavam počela da govori o pravima homoseksualaca, ne bih više glasao/la za nju?

Pušenje ili zdravlje

Brano Mandić

Zamislite koliko čovjek treba da je pobrkan pa da se do kraja utripuje u promjene. Treba ili da si ograničen, loš logičar ili vampirica koja živi pet stotina godina pa će rečene promjene doživjeti. Ono, čitava jedna grupa mladenaca sipa pamflete i zaziva pravdu nebesku da se pitam: imaju li sna od tolikog žara, trenu li ti ljudi makar popodne prije dnevnika, da ga bolje shvate. Odakle bije talas lijepo sročenog nezadovoljstva, te fontane mladosti koja se ponovo budi i traži pravicu. Osjećam se kao baba u tom filmu.

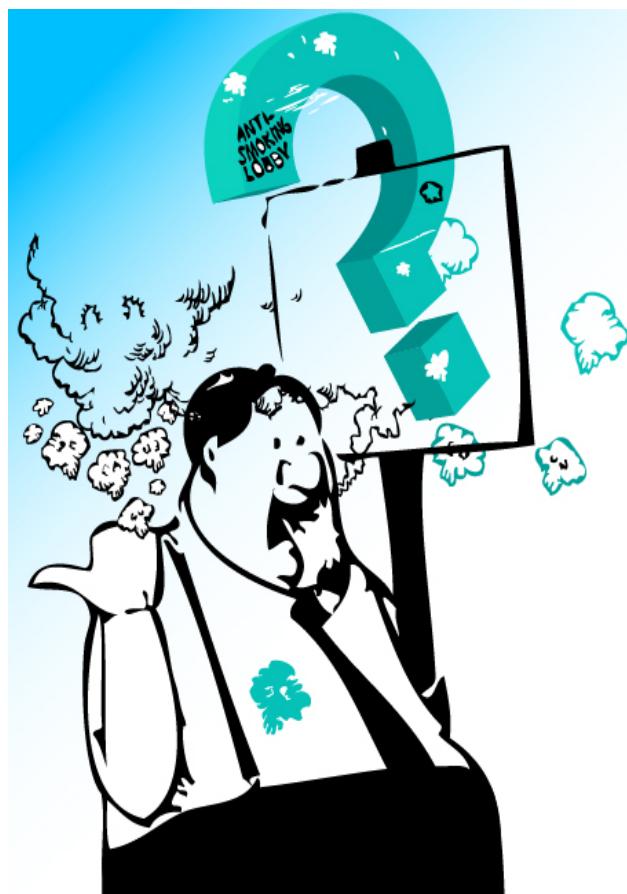
Pročitam neku dirljivo intoniranu kolumnu, pogledam neki bistroumni govor, koji počinje sa „mi“. Ko smo „mi“? Ne pripadam nikakvom „mi“ to je sigurno, osim u porodičnom smislu, a i tu kriziram pa se samo sa najužima pozdravljam i to vrlo često toliko posan od argatovanja da se slušalica spusti sa osjećajem da se ništa plemenito i važno nije uspjelo doreći. Treba da se borim za društvenu pravdu, ali kako sa spoznajom da je ovo zlo dublje od politike.

Otišao sam u Beč na nekoliko dana da pogledam. Prvo na buvljak, pa u Šenbrun, još u meni ima provokacije i stava! Pivo izvrsno. Gledao sam kako limuzine iznose zadihane plejboje u sedamdesetim na zadnja vrata, od metala, bez prozora. Cijela ulica je Romana Abramovića u srcu tog mrskog velikog grada, javna kuća Babilon. No, niko ne pravi problem oko Rusa, vjerovatno zato što postoji sistem da ih oblikuje u čovjekolika bića i građane pokorne pozitivnim zakonima...

Kad malo razmislim, velika se nepravda pravi ruskom narodu, jer ih u Crnoj Gori ljudi upravo mrze i javno pljuju kao metu koju smo sebi odredili da nam bude lakše. Problem, naravno, nije u Rusima nego u pozivnicama koje smo im napisali na kafanskoj salveti. Kako su pozvani tako su i došli. I vjerovatno će jednog dana, ako odu, učiniti to na stražnja vrata, kao da izlaze iz bordelja od ugleda u kojem su zadrijemali malo duže nego što to dobar ukus zahtijeva.

Sve sam upio u Beču, ništa mi nije pasovalo, jer sam sebi nijesam po taman, a gradovi bez ideje i duha posmatrača svedu se na beton, pa makar bilo tako zamarnih komadića zidne plastike kakvu može da baštini samo prijestonica jedne imperije. Ali neka, to, želim sada da pišem, već povraćen u malu divljačnu prijestonicu Crne Gore - u Podgoricu, u kojoj je prije nekih dva sata ubijen bivši policajac i ulični kavgađija Aleksandar Pejanović (ubio ga kolega, policajac, jednim metkom, u kafiću, prevezao ga mrtvog do bolnice, i predao se). Ono, dakle, što mi je na umu u ovom sparnom jadu i cajtnotu, jeste obična cigareta kojoj se uprkos svim ideoškim padovima vraćam sa velikom nasladom.

Dana 31. maja ovdje se slavi dan protiv pušenja i već su počeli da prijete i graju sa svih strana kako smo primitivna ubolešena nacija koja puši ne patiše. To nikako nije dobro i vrli doktori i odgovornjaci urotili se da ugase ovu

crkavicu, ovaj jadni katran koji mi je posljednja nada, utjeha i pitura. Da nevolja bude veća, u tom evropskom Beču, u toj kolijevci svakog gospodstva pušio sam gdje sam stigao, palio cigar na cigar a hitri konobari habsburški samo prinosili pepeljare i ostavili me da se osjećam kao čovjek koji vlada svojim plućima.

Kada se čovjek tako bolno suoči sa relativizmom evropskim direktiva, još mu se više smuči klir onih koji nam svakog dana uprežu pažnju na stepenice i prepone, vatrene koture kroz koje treba da skočimo neoprljena repa i uđemo u Evropsku uniju, porodicu naroda. Kada se razbijes od duvana u Beču, dakle, pa se vratiš u ovaj brlog u kojem još hoće da ti ukinu duvan, onda si stvarno razoružan. Pitao sam starije po školi i iskustvu, kako to Austrijancima pođe za rukom i dobih vrlo dosadan i tačan odgovor: može im se. Postoji direktiva za pušenje, ali ona nije jedina. Austrijanci su samo zamrsili pravnu putanju i uspjeli da zadrže varvarski miris duvana na svojim ulicama i u svojim predobrim restoranima.

Dani kada je Balkan bio simbol zabranjenih zadovoljstava polako prolaze. U Zagrebu ne možeš nigdje da mrdneš sa cigaretom, u Skoplju samo o tome pričaju (i o Aleksandru Makedonskom), u Beogradu su zabranili valjda da se pije poslije 22 sata... Postaćemo, tako je krenulo, veći Evropljani od njih samih, svi odreda sportski tipovi, bjelozubi i demokratični. Dno. Svi će ljudi biti NVO aktivisti i izabratи svoje polje djelovanja od 9 do 17h. Bez suštinske veze sa svijetlim tradicijama evropskog duha, dolazimo u poziciju da se svedemo na kućeu logiku direktiva koje, ako si Austrijanac - ne moraš da poštuješ.

Zato bi trebalo malo da promijene priču zegovornici zemlje obećane. Da ne tupe, molim vas, o pravdi, ne o svetim standardima i zabrani pušenja, jer suština je da se Brisel sa nama dogovori koliko i što možemo da proizvedemo, koju korist donosimo EU i ima li kod nas rizika od kakvog novog nacionalnog čerečenja. Nema te zemlje, pa makar bila i veća, koja će iz tih pregovora izaći suvereno, kao pobjednik, nema tog aparata koji može da odradi administraciju dobro ispraksanu na raznim istočnoevropskim frontovima. Nikad više nije bilo potrebno praktičnog duha, a lukavi ljudi su ovdje samo mitove rata zamijenili štreberskim fanatizmom koji je preuzeala jedna nova generacija nedarovitih klasića koji Evropu uče iz knjige, preciznije iz stručne literature, i što je najgore, mnoge stvari shvataju bukvalno.

Sa druge strane, kao protiv-teg, ostaci deve-desetih, primitivci koji se nijesu mrdnuli od Mladićeve fotografije. Pa ti biraj junačino, izberi stranu i stari, neminovno stari i padaj u krizu srednjih godina. Jer, generacija potpisnika ovih redova je već zagazila u roditeljstvo bez ikakve garancije da će im djeca odrasti makar približno lijepo kao što je to nekad bilo u jugo-slovenskoj prazajednici.

U meduvremenu, u Podgorici, na dan još jednog ubistva u centru grada, dan uoči praznika nepušača, utjehu valja pronaći možda na nekoj terasi koju buka nije još sustigla.

Koliko su države regiona blizu cilja EU da do 2020. proizvode i troše 20 odsto energije iz obnovljivih izvora

Balkan na „zelenom putu“

Zbog hidroelektrana izgrađenih za vrijeme bivše Jugoslavije, obilja sunca i vjetra sve države zapadnog Balkana, osim Kosova, ne bi trebale da imaju previše problema da ispunе cilj koji je Evropska unija zacrtala za svoje trenutke i buduće članice – proizvodnju i potrošnju 20% energije iz obnovljivih izvora do 2020. Pronalaženje i korišćenje obnovljivih izvora energije predstavlja dugoročno investiranje u zaštitu životne sredine i istovremeno pomaže u zadovoljavanju važnih ekonomskih potreba. Sa druge strane, dotrajala infrastruktura, neefikasna birokratija i razni lobiji otežavaju ulazak stranih investitora zainteresovanih za izgradnju, prvenstveno vjetrenjača i solarnih postrojenja za proizvodnju energije. Kako je stanje u zemljama regiona, dok crnogorsku Vladu čekaju pregovori sa italijanskim A2A o reviziji ugovora o djelimičnoj privatizaciji EPCG i dok se zbog nebrige jedina vjetrenjača u Crnoj Gori, na Krnovu, ne okreće?

Hrvatska: Potencijal Hrvatske za razvoj obnovljivih izvora je širok, ali još uvijek slabo iskorišćen, bar kada se radi o izvorima solarne, geotermalne i energije vjetra. Situacija se, međutim, mijenja posljednjih godina. „Trenutno proizvodimo 40% energije iz obnovljivih izvora, zahvaljujući hidroelektričnim stanicama. Mnogo lošije stojimo sa potrošnjom, jer moramo da kupujemo oko 30% energije“, objasnio je Nikola Ruzinski državni sekretar Ministarstva zaštite životne sredine. „Novi obnovljivi“ izvori energije u sve većoj mjeri izazivaju interesovanje privatnih, uglavnom stranih, investitora, a posebno kada je u pitanju korišćenje energije vjetra. Prva elektrana na vjetar u Hrvatskoj izgrađena je na ostrvu Pagu 2004, a najveći koraci u razvoju energije na vjetar preduzeti su u primorskom regionu, posebno u oblasti Šibenika, gdje je njemačka kompanija „Enersis“ investirala u dvije nove elektrane. Slika sa solarnom energijom je drugačija, s obzirom da je slabo iskorišćena, uprkos svom širokom potencijalu.

„Eksploatacija solarne energije u Hrvatskoj nema sistematsku podršku i ostavljena je entuzijastima“, kaže predsednik asocijacije „Eko Kvarner“ Vjeran Piršić i dodaje: „Razni energetski lobiji, uključujući zagovornike energije na vjetar, blokiraju dalji razvoj solarne alternative“. Zastarjela energetska infrastruktura i spora birokratija samo su neke od prepreka za razvoj obnovljivih izvora energije u Hrvatskoj.

Makedonija ima puno sunca, vjetra i ostalih prirodnih resursa potrebnih za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, a strani i domaći investitori pokazali su interesovanje za razvoj projekata koji mogu da pomognu da se ti resursi iskoriste na najbolji način. Soncev park u selu Kadino, u blizini Skoplja, prvi je sistematski pokušaj zemlje da koristi sunce i vjetar kao alternativne izvore energije. Slična elektrana počela je sa radom u Radovišu prošlog

mjeseca, dok se druge dvije grade u Belčiću, u blizini Ohrida. U Makedoniji planiraju izgradnju solarnih elektrana u slobodnoj ekonomskoj zoni Bunardžik, u blizini Skoplja. Makedonski proizvođač struje ELEM, takođe, preduzima korake za korišćenje snage vjetra u svrhu smanjenja zavisnosti zemlje od uvoza. „ELEM se aktivno priprema da gradi rezervoar u Lukovu Polju i hidroelektranu u Boškovom Mostu, a već radimo na revitalizaciji šest postojećih hidroelektrana“, izjavio je portparol kompanije Mirče Kotevski i dodaо: „Pored toga, pripremamo se da gradimo park vjetrenjača u blizini Bogdanaca“. Vjetrenjače u Bogdancima biće građene iz kredita od 33 miliona eura koji daje Njemačka. Potražnja zemlje za energijom povećava se 4% svake godine. Makedonija troši 38 miliona eura za uvoz električne energije.

Albanija: Mada sva energija dolazi iz hidroenergetskih kapaciteta zemlje, samo 35% njenog potencijala je u upotrebi. To je slučaj i sa drugim obnovljivim izvorima energije u zemlji. „Moja zemlja ima potencijal da postane mala, ali jaka energetska supersila u regionu. Privilegovani smo zato što smo zastupljeni u Italiji - jednom od najvećih potrošača energije u Evropi i u svijetu“, rekao je premijer Sali Beriša. Vlada pokušava da privuče investitore pravnim okvirom koji je naklonjen kompanijama i svojom energetskom politikom. U toku je oko 100 aktuelnih ugovora, kojima je predviđena izgradnja otprilike 264 objekta za hidroenergiju koje bi trebalo da grade investitori iz Austrije, Norveške, Italije i Njemačke. Međutim, opozicioni političari ukazuju na navodne zloupotrebe. Lider socijalista Edi Rama izjavio je da u Ministarstvu ekonomije, trgovine i energetike rade „lopovi“. Krajem 2010. održani su razgovori o povećanju cijena za potrošače. Tri glavne elektroenergetske kompanije u zemlji - za distribuciju, za prenos struje i Albanska elektroenergetska korporacija - tražili su povećanje cijena za pojedinačne potrošače i za kompanije. Kričari kažu da nije vrijeme za povećanje cijena kada su vodene rezerve na svom najvišem nivou do sada.

Srbija: Potencijal obnovljive energije u Srbiji ostaje u velikoj mjeri neiskorišćen, ali zvaničnici kažu da će se to promijeniti. Srpska kompanija MK Grupa već je ušla u partnerstvo sa italijanskim kompanijom Fintel Vind, radi izgradnje prve male elektrane na snagu vjetra do oktobra 2011. Pokretanje ostalih elektrana na snagu vjetra očekuje se krajem 2012. i početkom 2013. Međutim, komplikovane administrativne procedure predstavljaju prepreku, kažu predstavnici kompanija, pozivajući zvaničnike da srede birokratiju. Trenutno obnovljivi izvori zadovoljavaju samo djelić energetskih potreba zemlje. Pronalaženje potrebnog novca je ključna prepreka. Zemlja nema dovoljno veliki budžet da bi sama ispunila cilj koji je odredila Vlada – 20% energije iz obnovljivih izvora do 2020., u poređenju sa sadašnjih 12%.

Bosna i Hercegovina: Obnovljiva energija u BiH ostaje u velikoj mjeri neiskorišćena, a razlog je to što zemlja nema jasne zakone na državnom nivou i što nijedno vladino ministarstvo nije posebno zaduženo za to pitanje. Među drugim preprekama su nedostatak stručnjaka za tu oblast, zastarjela tehnologija i monopol koji imaju tri glavne elektroenergetske kompanije u BiH. Bogata rijekama i šumama, zemlja sjedi na potencijalnom zlatnom rudniku kada su u pitanju obnovljivi izvori. BiH, takođe, ima značajan geotermalni potencijal, u blizini Bosanskog Šamca, Kaknja i Sarajeva - nedovoljan za proizvodnju energije, ali upotrebljiv u druge svrhe grijanja.

Kosovo: Da bi ispunilo standarde EU, Kosovo će morati znatno da poveća korišćenje obnovljive energije. "To će biti teško za Kosovo", priznaje Kaćuša Jašari, bivša članica parlamentarnog odbora za energetiku. "Trenutno većinu svoje energije [oko 95%] dobijamo od uglja". Uprkos tome, napredak postoji. Njemačka kompanija gradi generatore za energiju od vjetra na Golešu, brdu u blizini prištinskog aerodroma. U međuvremenu, hidroelektrana Žur se proširuje, sa namjerom da se ispune kriterijumi EU.

U EU kao moderni aktivni građani

Nikola Đonović

Autor je volontер u Centru za građansko obrazovanje (CGO) i student Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore.

Zašto želimo biti građani EU? Što EU čini idealnom zajednicom država? Da li je naš cilj EU ili njene vrijednosti? Ovo su pitanja koja su ključna za dalji razvoj naše države kao i regionalne.

Čini mi se da je javno mnjenje zaluđeno idejom da će nam Evropa izgraditi bolje društvo umjesto da mi to činimo sami. Suština je u suprotnom: da se mi dokažemo kao sposobna država, a ne kao pasivan pregovarač. Jedina pomoć koju EU nudi jeste preko fondova i to uz poštovanje procedura koje treba dobro shvatiti pa onda koristiti. Čak i kad dobijamo taj novac nerijetko nijesmo u stanju da ga iskoristimo po datim pravilima. Da li problem predstavlja EU, sa njenom birokratskom mašinom, komplikovanim zahtjevima, nesagledivim aquiss-em, itd? Ili je to jednostavno naš problem - problem mentaliteta?

Problem jeste u nama, kao individuama u političkom, sociološkom i u ekonomskom smislu. Treba da nam je jasna činjenica da ulaskom u EU mi ne postajemo bolji. Poboljšanje se ne označava prestižom (member state), već kvalitetom odnosno samoaktualizacijom. Naime, uslovi koje nameće Evropa danas predstavljaju hereditas globale - svjetski standard, svjetsku tekovinu (osim posebnih evropskih ekonomskih politika). Zato mi sami sebi donosimo poboljšanje, tj. da sami određujemo put. Crna Gora, kao i države u regionu, bi trebalo da se usredsredi na unutrašnja pitanja i politike, pa i na ekonomiju i najbitnije ekonomske grane prije nego na samu EU i njena mišljenja. Ne, naravno na potpunu ignoranciju već racionalnu ignoranciju. Termin racionalna ignorancija se često koristi da bi označio zainteresovanost birača za određenu političku partiju ili političko pitanje, a u ovom kontekstu je upotrijebljen da bi označio bespotrebност velike administracije. Ne želim biti pogrešno shvaćen, ne zalažem se za zapostavljanje odnosa sa EU već za smanjenje izdataka, kako i države tako i EU za obilje

birokratije. Ako pravilno iskoristimo fondove mi smo u mogućnosti da brzo napredujemo ka ostvarivanju ovih vrijednosti. Postavlja se pitanje da li će zemlja koja dostigne te nivoje uopšte kasnije željeti da se priključi EU strukturi? Odluka i rješenje mora da potiče od naroda.

Rješenje vidim u suštinskoj reformi obrazovanja, kao i ideje o uspostavljanju obaveznog glasanja. Svaki građanin mora da odlučuje o svojoj sudbini. Moderan građanin treba da preispituje svaku odluku koju donose zvaničnici u njegovo ime, kao i sve drugo u njegovom životu. Ne težim stvaranju pesimizma već u preispitivanju vidim izlaz. Potrebno je gajiti različitost i razvijati dijalog u cilju što boljeg razumjevanja i što češćeg preispitivanja svojih stavova. Jer slušati znači naučiti. „Kada ste poslednji put izmijenili svoj stav u vezi nečeg važnog? Ja sam to uradila nekoliko puta. Jednu stvar mogu da vam tvrdim, a to je da nikada nisam promijenila mišljenje dok sam bila okružena ljudima koji su saglasni sa mnom.“ (Schlesinger,2009:26). Provjeravanje činjenica i buđenje svijesti građana može se postići jedino reformom obrazovanja i cjeloživotnim učenjem. Politika je postala realnost koju treba što prije prigriliti i iskoristiti. Biti građanin jedne države više ne znači samo imati samo njene dokumente.

Rješavanje unutrašnjih problema znači iskorak u bolje sutra. Ako kao glavni cilj postavimo postizanje evropskih (svjetskih) vrijednosti, a ne ponovno bavljenje nacionalnim i identitetskim pitanjima, mi smo napravili revolucionarni korak ka EU. I to će biti naša alternativa, samodovoljnost i samoinicijativa, dobrosusjedski odnosi, jake institucije, decentralizacija moći i građanski aktivizam.

Zvuči paradoksalno, ali je alternativno rješenje praktično ono što nam Evropa iz dana u dan uporno govori – radite na sebi.

Minus od 10 milijardi zbog cigareta

Evropska unija zatražiće razgovore s Rusijom i drugim istočnim susjedima o akcizama na cigarete, u pokušaju da zaustavi krijumčarenje koje košta Uniju oko 10 milijardi eura godišnje, rekao je evropski komesar za poreze i carinsku uniju Algirdas Šemeta. Po njemu, upravo razlike između politike akciza podstiču krijumčarenje. Šemeta je, takođe, rekao da su Moldavija i Ukrajina već "u principu prihvatile približavanje akciza". "To smo isto rekli i Rusiji, kao i Gruziji, Jermeniji i drugim zemljama programa istočnog partnerstva", dodao je. Dok kutija cigareta u prosjeku košta oko 0.5 eura u Kalinjingradu, ruskom baltičkom teritoriju, prokrijumčarene cigarete prodaju se za najmanje 1,5 eura u Litvaniji i gotovo 4 eura u Njemačkoj.

Godišnje 500 plastičnih kesa

Evropska komisija počela je konsultacije o tome kako na najbolji način smanjiti korištenje plastičnih kesa i zanima je bi li efiksanija mјera bila uvođenje većih cijena ili bi bolje bilo uvesti druge opcije, poput zabrane upotrebe plastičnih vrećica na nivou čitave Unije. Evropski povjerenik za zaštitu životne sredine Janez Potočnik kazao je da "plastične vrećice koristimo nekoliko minuta, a zagadjuju okolinu decenijama". Svake godine prosječan evropski građanin iskoristi 500 plastičnih kesa, a većina njih koristi se samo jednom. Neke članice već su preduzele akcije kako bi smanjile upotrebnu plastičnih kesa kroz povećanje njihovih cijena, dogовором sa sektorom na malo ili zabranom nekih tipova kesam, ali na nivou EU-a ne postoje zajedničke mjere.

Turizam na stazama oporavka

Posljednji podaci pokazuju da se turizam u EU oporavio od ekonomske krize. Skoro tri četvrtine Evropljana, 73%, putovalo je 2010. iz turističkih ili poslovnih razloga, što je porast od 4% u odnosu na 2009. Ove godine, 58% Evropljana planira provesti praznike u svojoj ili u nekoj drugoj članici. "Činjenica da 58% stanovnika EU želi provesti praznike u Evropi pokazuje da je turizam na putu oporavka i da ponovno postaje rastuća industrija", izjavio je komesar za industriju i preduzetništvo Antonio Tajani. Rezultati pokazuju da 38% građana EU namjerava ove godine provesti godišnji odmor u svojoj zemlji, 20% u nekoj drugoj zemlji članici EU-a, a 16% izvan Unije. Najpopularnija turistička odredište u Uniji su Italija, Španija i Francuska.

Može, ali ne mora kroz skener

Evropski aerodromi mogu koristiti skenerne kako bi provjeravali putnike, ali putnici moraju imati pravo da odbju proći kroz te mašine, zaključio je Odbor za saobraćaj Evropskog parlamenta. Zabrinut zbog uticaja na zdravlje i privatnost, Odbor je kazao da bi skeneri koji koriste "jonizirajuće zračenje morali biti zabranjeni u EU", te da se slike koje oni stvaraju "moraju uništiti odmah nakon što osoba prođe kroz sigurnosnu kontrolu i ne smiju se čuvati". Odbor je pozvao i da se zabrana na unošenje tečnosti u kabine aviona ukine do 2013. Neke članice EU, uključujući Britaniju, Francusku, Njemačku, Holandiju, Italiju i Finsku, već su testirale ove skenere.

Podaci Eurostata pokazuju da cijene roba i usluga dosta variraju među članicama EU

Najskuplja Danska, najjeftinija Bugarska

Cijene roba i usluga prošle godine su uveliko varirale među članicama EU, s tim što je daleko najskuplja bila Danska sa 43% višim cijenama u odnosu na prosjek Unije, dok je najjeftinija bila Bugarska. To pokazuju nedavno objavljeni podaci Eurostata. Eurostat je, pored članica EU, objavio podatke o cijenama roba i usluga i u državama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama, te u Norveškoj i Švajcarskoj.

Poslije Danske, po skupoći slijedi njen skandinavski susjed - Finska, sa cijenama za 23% višima u odnosu na evropski prosjek. Na drugom kraju ljestvice nalazi se Bugarska s najnižim cijenama roba i usluga u prošloj godini, u visini 51% prosjeka Unije. Sljedeća po jeftinoći je Rumunija gdje su cijene lani dostigle 59% prosjeka.

U grupi članica s cijenama višim od prosjeka u EU u rasponu od 10 do 20% nalaze se Luksemburg i Švedska gdje su cijene za 20% više nego u Uniji, a slijede Irska (18%), te Belgija i Francuska, gdje su cijene više za 12% od prosjeka u 27-članom bloku. Među zemljama s oko 5% višim cijenama od prosjeka Unije nalaze se Austrija, Holandija, Njemačka i Italija. Samo se cijene u Velikoj Britaniji nalaze tačno na nivou prosjeka u EU. Tek nešto niže od prosjeka u EU su cijene roba i usluga u Španiji i Grčkoj, za 3, odnosno 4%. Za 10 do 20% niže cijene od prosjeka lani su zabilježili Kipar, Portugal i Slovenija. Kipar i Portugal bili su jeftiniji za nešto više od 10%, a Slovenija za 16%. Litvanija, Mađarska, Letonija i Poljska pripadaju grupi zemalja koje su od prosjeka jeftinije za 30 do 40%.

Eurostat je malo ranije objavio podatke o BDP po glavi stanovnika na osnovu kojih se može utvrditi da je Luksemburg prošle godine potvrdio poziciju najbogatije zemlje u EU, dok je Bugarska najsirošnja članica elitnog kluba. Prošle godine luksemburški BDP po stanovniku iskazan paritetom kupovne moći bio je gotovo trostruko veći od prosjeka EU. Kneževina je tako ostavila daleko iza sebe drugopozicioniranu Holandiju, čiji je BDP 34% viši od evropskog prosjeka. Danska, Irska, Austrija i Švedska čine skupinu čiji je BDP u 2010. bio oko 25% iznad evropskog prosjeka. Njemačka predvodi grupu zemalja, koju čine još Belgija, Finska i Velika Britanija, s BDP-om 10 do 20% višim od prosjeka EU. Taj prosjek čine, pak, zemlje poput Španije, Italije i Kipra. Grčka, Slovenija, Malta, Portugal i Češka čine grupu s BDP-om od 10 do 20% nižim od prosjeka Unije. U Rumuniji i Bugarskoj BDP je oko 55% ispod evropskog prosjeka.

BDP po glavi stanovnika u Crnoj Gori, Makedoniji, Srbiji, BiH i Albaniji je 60 do 70% ispod evropskog prosjeka.

V.Z.

KOD NAS ODJEĆA SKUPA, ALKOHOL I DUVAN JEFTINI

Cijene roba i usluga u Crnoj Gori, koje su na nivou 59% prosjeka EU, su u ravni sa Rumunjom, ali i više ili znatno više od nih u Bugarskoj, Srbiji, Makedoniji, Albaniji i BiH. Od država regionala samo je Hrvatska, u kojoj su cijene 70% prosjeka EU, skuplja od Crne Gore. Prema Eurostatu, u Crnoj Gori su cijene odjeće veće za 5% od prosjeka u EU, dok su cijene računarske opreme samo za 8% manje od tog prosjeka. Na drugoj strani, alkoholna pića i duvan su upola jeftiniji nego što je to na nivou EU. Hrana i bezalhoholna pića u Crnoj Gori su 77% u odnosu na prosjek EU.

Total	Hrana i bezalhoholna pića	Alkoholna pića i duvan	Odjeća	Elektronski uređaji		Lični prevoz	Restorani i hoteli
EU27	100	100	100	100	100	100	100
Belgija	112	115	100	115	103	101	112
Bugarska	51	66	64	75	89	88	45
Češka	72	78	82	98	97	90	59
Danska	143	136	125	125	113	167	153
Njemačka	104	110	98	104	96	101	103
Estonija	75	81	80	100	101	88	71
Irska	118	120	170	95	94	116	129
Grčka	96	98	90	107	100	96	96
Španija	97	94	80	90	100	98	95
Francuska	112	109	108	107	103	102	104
Italija	104	106	104	101	106	100	107
Kipar	89	106	95	94	106	98	106
Letonija	69	83	83	100	96	91	77
Litvanija	63	72	78	98	97	92	65
Luksembug	120	116	88	105	96	97	107
Mađarska	65	81	68	85	99	95	54
Malta	79	93	91	88	110	114	77
Holandija	106	96	102	102	98	113	105
Austrija	107	115	92	103	102	106	104
Poljska	63	70	74	96	91	90	77
Portugal	88	91	83	100	99	120	81
Rumunija	59	67	64	94	96	88	50
Slovenija	84	95	80	98	102	94	87
Slovačka	71	81	82	102	97	89	71
Finska	123	113	136	122	106	114	129
Švedska	120	116	140	126	115	98	138
Britanija	100	102	142	89	98	91	103
Island	111	113	155	135	153	118	114
Norveška	147	165	237	138	117	158	178
Švajcarska	148	149	112	126	103	106	141
Crna Gora	59	77	50	105	92	85	62
Hrvatska	74	92	82	104	104	97	91
Makedonija	44	51	41	76	92	90	42
Turska	73	90	106	73	110	115	79
Albanija	50	70	51	77	101	98	42
BiH	57	75	58	100	100	86	59
Srbija	52	65	49	98	94	85	54

Što piše u Deklaraciji parlamentarnog Odbora za stabilizaciju i pridruživanje EU i Crne Gore

Još nijeste ulovili dovoljno krupnih riba

Dostignuća u istragama, krivičnim gonjenjima i pravosudnim presudama u slučajevima korupcije i organizovanog kriminala u Crnoj Gori su poboljšana, ali nedovoljno, posebno u slučajevima koji se tiču visokih zvaničnika, uglavnom zbog neefikasnosti u primjeni zakona. To se navodi u Deklaraciji i Preporukama institucijama u Crnoj Gori i Evropskoj uniji koje je konsenzusom usvojio parlamentarni Odbor za stabilizaciju i pridruživanje Evropske unije i Crne Gore na svojoj drugoj sjednici održanoj 17. i 18. maja u Podgorici. Sastankom crno-

„Odbor poziva sve političke partije da bez daljeg odlaganja postignu konsenzus o nacrtu izbornog zakona, u skladu sa preporukama OEBS/ODIHR-a i Venecijanske komisije”, piše u Deklaraciji. Odbor je, takođe, pozdravio napredak u radu Skupštine i pozvao na veću internu raspodjelu budžetskih i ljudskih resursa kako bi se svim poslanicima i službi Skupštine omogućili bolji finansijski i tehnički uslovi rada.

Notirano je pravovremeno donošenje Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore. „Ohrabruje dalje jačanje zakonodavne i kontrolne funkcije Skupštine uključujući saslušanja i druge kontrolne mehanizme. Odbor pozdravlja formiranje Radne grupe koja treba da poboljša poslovničku proceduru, posebno u pogledu zastupljenosti opozicionih inicijativa i prijedloga”, piše u Deklaraciji i Preporukama.

Odbor je pozvao Skupštinu da „hitno i značajno pojača“ svoje kapacitete kada su u pitanju zadaci ocjenjivanja da li su prijedlozi zakona koji dolaze iz Vlade u skladu sa pravom EU i podstakao EK da obezbijedi potrebnu tehničku pomoć po ovom pitanju u okviru instrumenata prepristupne pomoći, ali i Vladu da zakonodavni proces učini transparentnijim i dostupnim javnosti.

U Deklaraciji je pozdravljeno konstituisanje Savjeta za saradnju Vlade i nevladinih organizacija, zatim izrada Memoranduma između Skupštine Crne Gore i mreže nevladinih organizacija na polju demokratizacije i ljudskih prava, i ocijenjeno da rad Nacionalnog savjeta za evropske integracije treba da bude ojačan.

Istaknuta je važnost vladavine prava za razvoj države, sa pozitivnim pogledom na pojačanu aktivnost u pripremanju i usvajanju neophodnih zakona, ali i naglašen ključni značaj pune prim-

Vlada da ne krije akte o privatizaciji

U deklaraciji se ističe da se Zakon o slobodnom pristupu informacijama sprovodi uz teškoće, posebno kada je u pitanju obezbeđivanje dokumenata koji bi mogli biti dokaz korupcije u oblasti privatizacije i javnih nabavki. „Odbor poziva Vladu i organe lokalne samouprave da olakšaju pristup relevantnim podacima; poziva državne organe da se uzdrže od pritska na one nevladine i neprofitne organizacije i aktere civilnog društva u cijelini, koji istražuju slučajeve korupcije i organizovanog kriminala, i obavljaju uloge čuvara”, navodi se u Deklaraciji.

gorskih i evropskih parlamentaraca, kojem su prisustvovali zamjenik generalnog direktorata za proširenje Stefano Sanino, šef delegacije EU u Crnoj Gori Leopold Maurer i šef crnogorske diplomatičke Milan Roćen, predsjedavali su Eduard Kukan i Ranko Krivokapić.

U 18 tačaka Deklaracije i Preporuka, navodi se da Parlamentarni odbor pozdravlja činjenicu da je proces uspostavljanja pravnog i ustavnog okvira skoro okončan i konstatuje potrebu tjesne saradnje svih političkih subjekata, kako bi se proces okončao.

Razmislite o vlasništvu u energets-kom sektoru

Odbor je pozdravio mјere za razvoj ekonomije sa niskom emisijom ugljenika, razvojem velikog hidroenergetskog i termoenergetskog potencijala zemљe i drugih obnovljivih izvora energije, koji ће doprinijeti osiguravanju domaćih potreba, pa čak predstavljati i resurs za izvoz. "Odbor upozorava na rizike koji velike brane mogu imati na životnu sredinu; poziva na odgovarajuće i transparentne procjene kada je u pitanju životna sredina i ulaganje u energetiku, uključujući „ekološki bolju opciju“ i javne konsultacije sa nevladnim sektorom prije odluka o pokretanju investicija i poziva Vladu na pažljivo donošenje odluka o izmjenama vlasništva u energets-kom sektoru“, piše u Deklaraciji.

jene novih zakona. Odbor je pozvao crnogorske vlasti da u potpunosti i u svim oblastima primijene odredbe o službenim jezicima u upotrebi, a posebno u obrazovanju u sljedećoj školskoj godini. Takođe, konstatovan je „određeni napredak“ u reformi pravosuđa, što se pokazalo kroz usvajanje značajnih izmjena Zakonika o krivičnom postupku, te povećanje raspoloživih ljudskih resursa i smanjenje neriješenih sudskih predmeta, ali i upućen poziv na preispitivanje sistema i modela imenovanja sudija i tužilaca u skladu sa mišljenjem Venecijanske komisije dostavljenom na zahtjev Vlade.

Odbor je izrazio žaljenje što je odložena Parade ponosa i očekivanje da će vlasti, partije i sve institucije sačuvati otvoreno društvo, promovisati toleranciju i davati jednoglasnu podršku organizatorima Parade ponosa i obezbijediti da se održi uz garantovanje bezbjednosti svim učesnicima.

Odbor je pohvalio saradnju Crne Gore sa susjedima i prepoznao važnost jačanja parlamentarne dimenzije regionalne saradnje. U deklaraciji i preporukama se dalje poziva Vlada

da obezbijedi okruženje za značajniji napredak konkurentnosti ekonomije, monitoring sprovodenja ugovora o privatizaciji, osiguravanje transparentnosti u pružanju državne pomoći i usvajanje boljeg i jednostavnijeg uređenja poslovnog okruženja, a posebno olakšavanje funkcionisanja malih i srednjih preduzeća.

"Odbor konstatiše značajnu ulogu koju turizam ima u privredi i njegov potencijal da do prinese razvoju zemљe; naglašava, međutim, određene slabosti u ovom sektoru, i poziva Vladu da preduzme dalje korake u postizanju optimalnog balansa između valorizacije masovnog i elitnog turizma, revitalizaciji ruralnog područja, povezivanju turizma i poljoprivrede, unaprijeđenju infrastrukture, zaštiti prirode, efikasnom upravljanju otpadom; ističe značaj povećanja obima poljoprivredne proizvodnje uz adekvatnu podršku razvoju sela, sa posebnim akcentom na organsku proizvodnju i stočni fond“, piše u Deklaraciji i Preporukama ovog Odbora.

Što je sa nezavisnošću i finansijama javnog servisa

Odbor, kako se navodi, priznaje korake crnogorske Vlade ka osiguravanju slobode izražavanja u medijima, kroz Prijedlog zakona o elektronskim medijima i dopunu Krivičnog zakonika, naročito putem dekriminalizacije klevete. »Ali, odbor poziva na energično i brzo djelovanje kako bi se osigurala nezavisnost i profesionalnost medija, posebno obezbjeđivanje nezavisnosti i jačanje kapaciteta za objektivan rad javnog servisa, kao i povećanje transparentnosti u njegovom finansijskom radu«, navodi se u zajedničkoj Deklaraciji crnogorskih i evropskih parlamentaraca.

Odbor je naglasio da slučajevi zastrašivanja i fizičkog nasilja nad novinarima, kao i nad aktivistima civilnog društva, moraju biti u potpunosti istraženi i procesuirani gdje je to moguće.

Konflikt i sjećanje

Centar za građansko obrazovanje (CGO) u saradnji sa evropskom partijom Zelenih/EFA je 13. maja 2011. u sali CGO-a organizovao panel diskusiju na temu "Konflikt i sjećanje: spajanje prošlosti i budućnosti u (jugoistočnoj) Evropi". Gosti/panelisti su bili: Ulrike Lunacek, poslanica Evropskog parlamenta, koportparolka za spoljne poslove partije Zelenih/EFA grupa i izvjesiteljka za Kosovo u Evropskom parlamentu, Filip Kovačević, politikolog i profesor Univerziteta Crne Gore, kao i Vedran Džihić, politikolog, profesor na Univerzitetu u Beču, 2010-2011 Austrijski Maršalov plan saradnik u Johns Hopkins školi naprednih međunarodnih studija, Washington D.C. Panel je moderirala Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a.

Petnaest godina je prošlo od završetka rata u BiH, jedanaest od sukoba na Kosovu, a oprečna sjećanja i selektivne priče o prošlosti su i dalje dominantne u bivšoj Jugoslaviji. Je li povjerenje i pomirenje između etničkih zajednica ponovo uspostavljeni, je li pronalaženje istine dio nacionalnih programa, jesu li se korijenima uzroka sukoba pozabavile političke elite i civilno društvo? To su bila samo neka od pitanja na koja se fokusirala diskusija, pristupajući Balkanu kao sastavnom dijelu zajedničke evropske istorije. Takođe, tokom panel diskusije predstavljena je knjiga "Konflikt i sjećanje: spajanje prošlosti i budućnosti u (Jugoistočnoj) Evropi", koju su uredili Wolfgang Petritsch i Vedran Džihić.

Studentski aktivizam u Crnoj Gori?

Centar za građansko obrazovanje (CGO) i fondacija Friedrich Ebert (FES) su organizovali projekciju filma Montenegrin Beauty i prateću panel diskusiju na Univerzitetu Donja Gorica (UDG) 13. maja 2011. Na panelu su govorili: Danilo Marunović, reditelj i autor filma Montenegrin Beauty, Bojan Baća, asistent na UDG i koordinator istraživanja u CDT, i Balša Brković, pisac i anarhista. Moderatorka je bila: Jelena Šofranac, članica Omladinske grupe CGO-a i studentkinja UDG.

Montenegrin Beauty bavi se (ne)postojanjem studentskog aktivizma i bunda u crnogorskom društvenom kontekstu. Film traje 20 minuta, a producirao ga je CGO u saradnji sa NVO Coala Production, uz podršku FES-a. Do sada je emitovan crnogorskim televizijama: Atlas, Montena, Vijesti, RTCG i TV Budva. Prikazivan je na obrazovnim programima CGO-a, kao i na Fakultetu političkih nauka UCG. Namjera CGO-a da kroz umjetnički izraz doprinese pokretanju šire društvene debate o ovom pitanju je urodila plodom, s obzirom da se film pokazao kao vrlo podsticajan uvod u dinamične diskusije na ovu temu.

Umjetnost za pravdu

Centar za građansko obrazovanje (CGO), LGBT Forum progres i Akcija za ljudska prava su organizovali 30. maja 2011. u sali CGO-a, premijeru filma „Saša“, autora Dennis Todorovića, koji afirmiše LGBT prava. Ova projekcija je bila dio programa koji se odvijao uoči i na dan planiranog

termina održavanja prve Parade ponosa u Crnoj Gori koju je Organizacioni odbor iz reda civilnog društva odložio dok se ne steknu za to potrebni politički i bezbjednosni uslovi. Prava na projekciju ovog filma su obezbjedena preko međunarodne akademske konferencije „Pravda na Balkanu: jednakost za seksualne manjine“

Nakon filma, predavanje na temu „Feministička pravna teorija i prava (drugih?) seksualnih manjina“ je održala prof. Frances Elisabeth Olsen sa UCLA Pravnog fakulteta iz Los Andelesa (SAD). U okviru svog izlaganja ona je analizirala odnos između borbe protiv diskriminacije u odnosu na žene i borbe protiv diskriminacije u odnosu na seksualne manjine.

Cilj organizatora je da kroz savremeni umjetnički izraz promoviše toleranciju, jednakost i nedjeljivost ljudskih prava u crnogorskom društvenom kontekstu.

LGBT prava: Crna Gora i drugi

Centar za građansko obrazovanje (CGO), LGBT Forum progres i Akcija za ljudska prava organizovali su 31.maja 2011. u sali CGO-a međunarodnu konferenciju „LGBT prava, sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i/ili seksualna stigma u Crnoj Gori“.

Ova konferencija je bila dio programa koji se odvijao na dan planiranog termina održavanja prve Parade ponosa u Crnoj Gori koju je Organizacioni odbor iz reda civilnog društva odložio dok se ne steknu za to potrebni politički i bezbjednosni uslovi. Ona je pomognuta od strane međunarodne akademske konferencije „Pravda na Balkanu: jednakost za seksualne manjine“

Na konferenciji je predstavljena situacija LGBT populacije u Crnoj Gori, konkretni izazovi u pokretanju institucionalne, političke i profesionalne odgovornosti državnih organa, problemi sa kojima se susreću predstavnici civilnog društva i iskustva iz regiona kada je u pitanju ostvarenje prava LGBT populacije. Dodatno, posebna pažnja je bila posvećena borbi protiv stereotipa i predrasuda i značaju obrazovanja u ostvarenju modernog koncepta ljudskih prava. Na konferenciji su svoja izlaganja imali brojni domaći, regionalni i međunarodni stručnjaci i aktivisti iz oblasti ljudskih prava.

Ljudska prava u praksi

Polaznici XI generacije Škole ljudskih prava koju organizuje Centar za građansko obrazovanje (CGO), u okviru regionalnog programa obrazovanja za ljudska prava i uz podršku Norveškog ministarstva inostranih poslova, posjetili su 5.maja 2011. Zavod za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu, kao Upravu policije u Podgorici. Polaznike je primio Polaznike će direktor ZIKS-a Milan Radović sa saradnicima, dok su domaćini Uprave policije bili Predrag Ašanin, rukovodilac Područne jedinice Podgorica i Slavko Stojanović, savjetnik direktora Uprave policije. Time su polaznici upotpunili već stećeno teorijsko znanje sa načinom funkcionisanja zaštite ljudskih prava lica koja su pritvorena ili se nalaze na odsluženju zatvorske kazne.

Polaznici Škole ljudskih prava, XI generacija, kojih je 25, su studenti i studentkinje univerziteta naše zemlje (UCG, UDG, UniMediteran), a svoje usavršavanje u okviru ovog programa su završili 30.maja 2011. svečanom dodjelom diploma.

Women's Studies Center in Science, Engineering and Technology, Istanbul Technical University (ITU)

Gender, Macroeconomics and International Working Group (GEM-IWG), GEM-Europe and GEM-Turkey Invite you to take part in the 1st European Regional Intensive Workshop and Symposium *Knowledge Networking and Capacity Building Program on Engendering Macroeconomics and International Economics.*

In collaboration with ITU Women's Studies Center in Science, Engineering and Technology; Warsaw School of Economics; Levy Economics Institute, Gender Equality and the Economy Program,(GEEP) and University of Utah, Department of Economics.

In Partnership with the Heinrich Böll Foundation and UNDP, and with support of IDRC.

This program aims to facilitate the integration of a gender perspective into macroeconomic research and policy formulation in Europe with a special focus on the transition and emerging economies in Eastern and Southern Europe, the Balkans as well as the Caucasus and Central Asia. The purpose of the program is to create a knowledge network of economists in these regions.

The program is for economists in academia, research institutions, government, civil society organizations and in international development institutions. Partial or full funding will be available for up to 20 fellows. The fellows of the program will be required, at a minimum, to have completed two years of study in an economics Ph.D. program and have passed their qualifying exams, or have its equivalent such as a master's degree in economics. Funding priority will be given to those who are: a) residents or citizens of and/or those who are active in research or policy formulation on gender, macroeconomics and international economics in the following countries: Albania, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Georgia, Greece, Hungary, Kazakhstan, Kosovo, Kyrgyzstan, Macedonia, Moldova, Montenegro, Poland, Romania, Russia, Serbia, Slovakia, Slovenia, Tajikistan, Turkey, Turkmenistan, Ukraine and Uzbekistan.

For inquiries, please contact the Program Coordinators: Ipek Ilkkaracan Ajas (ilkkaracan@itu.edu.tr); Ozge Izdes (izdes@economics.utah.edu).

Deadline for the completed applications is 15 August 2011.

More information on www.boell.pl/web/96-909.html

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Urednik: Vladan Žugić

Uređivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,
mr Vladimir Pavićević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić, Petar Đukanović

Prevod i lektura: CGO

Art direktor: Ilija Perić

Ilustratorka: Dragana Koprivica

Producija: identity & promotion

Adresa redakcije: Njegoševa 36/1

Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327

ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org

Evropski puls možete preuzeti svakog posljednjeg petka u mjesecu na sajtu www.cgo-cce.org